

qualificatis, tam ordinaria, quam Apostolica auctoritate, tam super illorum provisione, seu institutione, aut possessione, quam illorum idoneitate & habilitate, aut alias ex quavis causa, & eorundem ad dignitates, canonicatus, & praevidas, caeteraque beneficia Ecclesiastica praedicta, admissione & receptione, & capitulum, & canonicos, caeteraque capitulares personas, ad quos admissio, & receptio, tam de iure, quam ex consuetudine spectat & pertinet, aut etiam alias personas Ecclesiasticas, asserentes, beneficia praedicta ad se de iure spectare, ipsi sic provisum interim beneficiorum huiusmodi fructus ac distributiones non percipiant, sed capitulum & canonicos illas, vel in suos usus & utilitatem convertendas, seu restituendas ei, cui de iure restituenda erunt, recipiant, prout in dictis constitutionibus & statutis, seu consuetudinibus continetur, quo factum est, ut lites huiusmodi immortales efficiantur, nec earum optatus finis videri possit. Hinc est, quod nos hac nostra perpetuo valitura constitutione, auctoritate Apostolica, statuimus atque decernimus quod fructus, redditus, & proventus, ac distributiones, caeteraque emolumenta, quae vigore constitutionum, consuetudinum, & statutorum praedictorum a capitulo & canonicis recipienda (ut praemittitur) erant, amplius non ab eisdem capitulo, & canonicis recipiantur, sed penes personam fidei & facultatis idoneam, per Iudicem, coram quo causa huiusmodi pendere reperit fuerint, eligendam & nominandam deponantur, restituenda ei, cui de iure postea restituenda fuerint. Datum Romae. 3. Cal. April. 1568.

TITULUS VIII.
DE INTERDICTO.

CAP. I.

Propter pecuniarium debitum civitas, provincia, & loci publici non possunt interdico supponi.

Bonifacius VIII.

Provide attendentes, quod ut frequentius, quamvis non sine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiae proferuntur; quod sint nonnulli Iudices, nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis sive causis, quae plus interdum ex cupiditatis, quam ex charitatis radice, perspicuis indicibus procedere arguntur; quodque tempore interdicti divina organa suspenduntur, & laudes Dei, nec Ecclesiastica Sacramenta ministrantur, ut solent, tolluntur mortuis, seu minuantur suffragia, praesertim per oblationem hostiae salutaris, adolescentes & parvuli percipientes rarius Sacramenta, minus inflammantur, & consolidantur in fide, fidelium tepescit devotio, haereses pullulant, & multiplicatur periculum animarum: praesentis constitutionis providemus edicto, ut provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium vel districtus, auctoritate ordinaria vel delegata non supponantur Ecclesiastico interdico pro pecuniario debito, vel pro cuiusvis monetae vel pecuniae quantitate, sub quacunque occasione, vel causa, seu quovis quaesito colore, pro eo maxime, quod ipsorum domini, rectores, seu officiales, quocunque nomine censeantur, aut incolae seu inhabitatores, quod singulares personae ipsorum, statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huius seu quantitatem non solverint hactenus, aut in antea non persolverint. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus contigerit attentari, illudque revocamus omnino.

CAP. II.

Iudices in quacunque loca ob pecuniarium debita interdicti sententiam ferre non debent, nisi casibus hic expressis urgentibus.

Leo X. ex concordatis Galliae.

Quoniam ex indiffereta interdictionum promulgatione multa consueverunt scandala evenire, statuiamus, quod nulla civitas, oppidum, castrum, villa aut locus Ecclesiastico possit supponi interdico, nisi ex causa sive culpa ipsorum locorum, aut domini seu rectoris vel officiales ipsorum locorum auctoritate Iudicis requisiti, huiusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non egerint, aut ad satisfaciendum compulerint, qua etiam post biduum resumant, quod etiam in pendentibus locum habere decernimus.

CAP. III.

Pro pecuniario debito, vel cuiusvis aeris crediti quantitate, non potest Iudex, ordinaria vel delegata potestate, locum vel populum interdico.

Clemens IX.

Licet ea, quae per Romanum Pontificem pro Christi fidelium animarum salute quotidie facta fuerint, plenam obtineant roboris firmitatem, nonnunquam tamen Romanus Pontifex illa libenter approbat, & concedit, ut eo firmius illibata persistant, quo magis suo fuerint praesidio communita. Dudum siquidem fel. rec. Bonifacius Papa VIII. praedecessor noster, libenter provide attendens, quod ut frequentius, quamvis non sine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiae proferuntur, quodque erant nonnulli Iudices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis sive causis, quae interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice, perspicuis indicibus procedere arguebantur, quodque interdicti tempore divina organa suspendebantur, & laudes, nec Ecclesiastica Sacramenta ministrabantur, ut solebant, tollebantur mortuis sive minuebantur suffragia, praesertim per oblationem frequentem hostiae salutaris, adolescentes & parvuli participant rarius Sacramenta, minus inflammabantur, & consolidabantur in fide, fidelium tepescit devotio, haereses pullabant, & multiplicabantur pericula animarum: constitutionis suae providit edicto, ut nulla provincia, civitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponeretur Ecclesiastico interdico pro pecuniario debito, vel cuiusvis monetae vel pecuniae, quacunque occasione, vel causa, seu quovis quaesito colore, pro eo maxime, quod ipsorum domini, rectores, vel officiales, quocunque nomine censeantur, aut incolae seu habitatores, aut singulares personae ipsorum tunc statutis seu statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum, seu quantitatem non solverint eatenus, aut in antea persolverint, decernens ex tunc irritum & inane, si secus extitisset attentatum, vel contingeret attentari, illudque revocavit omnino. Non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conventionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus, & sententiis tunc desuper habitis, & habendis, juramentorum, poenarum spiritualium, temporalium, seu mulctarum appositione, vel quacunque alia firmitate vallatis, nisi talis suppositio interdicti eatenus foret facta, vel in antea fieret, de Apostolica sedis speciali licentia & expressa, per ipsius patentes literas apparente. Nos igitur cupientes, ut ea, quae pro animarum Christi fidelium salute, per praedecessores nostros matura deliberatione ordinata & facta fuerint, perpetuis futuris temporibus firmius observentur, motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac potestatis plenitudine, literas praedictas, & in eis contenta, auctoritate Apostolica, tenore praesentium approbamus, & innovamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus, illaque inviolabiliter observari debere decernimus atque mandamus, ac priori pro cautela, omnia

a Sup. cap. prim.

in eis contenta, de novo facimus & ordinamus. Romae Cal. Junii 1559.

TITULUS IX.
DE APPELLATIONIBUS.

CAP. I.

Appellationes & provocationes a summo Pontifice ad futurum Concilium, inanes, schismatica & erroneae sunt.

Pius II. in Mantuana Synodo.

Execrabilis, & pristinis temporibus inauditus, tempestate nostra inolevit abusus, ut a Romano Pontifice Jesu Christi Vicario (cui dictum est in persona beati Petri, Pasce oves meas, & Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis) nonnulli spiritu rebellionis imbuti, non sanioris cupiditate iudicii, sed commissi evasione peccati, ad futurum Concilium provocare praesumant: quod quantum sacris canonibus adversetur, quantumque Reipublicae Christianae noxium sit, quisquis non ignarus iurum intelligere potest. Namque (ut alia praetereamus, quae huic corruptelae manifestissime refragantur) quis non illud ridiculum iudicaverit, quod ad id appellatur, quod nusquam est, neque scitur, quando futurum sit? Pauperes a potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam sedem rebellio, libertas delinquenti conceditur, & omnis Ecclesiastica disciplina, & hierarchicus ordo confunditur. Volentes igitur hoc pestiferum virus a Christi Ecclesia procul pellere, & ovium nobis commissarum saluti consulere, omnemque materiam scandali ab ovili nostri Salvatoris arcerere, de venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, cunctorumque Praelatorum, ac divini & humani iuris interpretum, curiam sequentium consilio, & assensu, ac certa nostra scientia huiusmodi provocationes damnamus, & tanquam erroneas, ac detestabiles reprobamus, cassantes, & penitus annullantes, si quae hactenus taliter interpositae reperiantur, easque tanquam inanes, ac pestiferas nullius momenti esse decernimus, ac declaramus: praecipientes deinceps, ut nemo audeat quovis quaesito colore ab ordinationibus, sententiis, sive mandatis quibuscunque nostris, ac successorum nostrorum talem appellationem interponere, aut interpositae per alium adhaerere, seu eis quomodolibet uti.

CAP. II.

Pii II. in appellantes a sedis Apostolicae sententiis ad futurum Concilium constituto confirmatur, & interpretatur.

Julius II.

Licet olim fel. record. Pius Papa II. praedecessor noster de Fratrum suorum sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, cunctorumque Praelatorum, ac divini, & humani iuris interpretum Curiam Romanam sequentium in dicta seu congregatione Mantuana existentium approbatione, matura prius, & gravi praemissa discussione, & de eorundem congregatorum unanimi consilio, & assensu, ac ex certa scientia provocationes ad futurum Concilium efficacissimis, & palpabilibus rationibus, tanquam erroneas, & detestabiles a damnaverit, ac sub excommunicationis latae sententiae, & interdicti poenis praeeperit, ne qua persona cuiusvis dignitatis, sive etiam universitas, aut collegium quovis quaesito colore ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis quibuscunque suis, ac successorum suorum appellationem huiusmodi interponere auderet, & contrafacientes una cum fautoribus suis, & consiliis, auxiliium praestantibus (sive hi tabelliones essent, sive testes, sive advocati, sive alii quicunque) non solum poenis, & censuris praedictis, sed etiam iis, quae laesa maiestatis & haereticae pravitate reis imponuntur, obnoxios esse statuerit.

a Proximo c. sup. execrabilis de Appellationibus.

Leonardus tamen Lauredanus Dux, Rogati, ac generale Concilium, & commune Venetiarum, omnesque, & singuli patritii, & cives communis ejusdem una cum provisoribus, potestatis, commissariis, & reliquis officialibus suis, quorum auctoritate, industria, consilio, opera, aut favore civitates, oppida, castra, & arces ad nos, & sanctam Rom. Ecclesiam legitime pertinentes occupatae fuerant, aut detinebantur, de fratrum nostrorum consilio a nobis requisiti, & moniti, ut intra certum terminum sub poenis tunc expressis nos & sanctam Apost. sedem plene, cum obedientia recognoscerent, & reintegrarent, ac Ravennam, Serviam, Ariminum, Faventiam, Sarsinam civitates cum oppidis, castris, terris, & districtu ipsarum, cumque Cefenaten. Forliven. ac Immolen. territoriis, castris, oppidis, terris, & locis, quae occupabant, integre, & expedite nobis & dictae Romanae Ecclesiae, & cuius iuris esse noscebantur, relaxarent, atque inde recederent, nec impedirent, quominus illorum cives, & habitatores ad pia matris suae Romanae Ecclesiae obedientiam reverterentur: omnes eorum fautores ab auxilio in talibus praestantione deterrendo, ita quod requisitioni, monitioni, & mandato nostro huiusmodi non parentes majoris excommunicationis sententia, de simili consilio eo ipso innodati censerentur, a qua, praeterquam in mortis articulo constituti, per alium, quam per Romanum Pontificem etiam praetextu cuiuscunque facultatis, cuicumque pro tempore concessae, absolvi non possent, quam quidem excommunicationis sententiam in huiusmodi non partitionis eventum iteratis etiam vicibus aggravavimus, paternis monitis, & salutaribus iussis obsequi, prout debebant, indebite recusantes, seu qui juri proprio diffidunt, & superioris mandata contumaciter obaudiunt, ut quae minus iuste usurparunt, indebite, etiam cum animarum suarum detrimento retineant: ad prohibitum, atque damnatum remedium confugientes a requisitione, monitione, & mandato, ac sententiis, censuris, & poenis praedictis, nulla constitutionis Pii praedecessoris hoc expresse vetantis, habita ratione, ad futurum concilium temere (ut accepimus) provocarunt: prout etiam perditionis filii quondam Joannes Bentivolus, & ejus nati cum eos a tyrannica oppressione dilectae civitatis nostrae Bononiae expellere decrevimus, damnabiliter fecisse dicuntur, videlicet ad futurum Concilium praedictum appellasse, & provocasse. Nos igitur quam detestanda sit eorum perversitas attendentes, qui propriis innixi commedis, & nefariis cupiditatibus mancipati, salubria decreta Patrum, & Superiorum iussa spernentes, inconfutibilem Christi tunicam scindere, aut etiam scissionis causam praebere contendunt, & Ecclesiae unitatem dividerent, praedicta S. sedis Apost. principatum tollere, & contra tot sanctorum Patrum, & sacrorum Concil. decreta temere & damnabiliter, magna audacia venire non erubescunt, & contrafacere non verentur: asserentes inter caetera, consulentes, persuadentes, determinantes, seu determinationi huiusmodi interessentes, sola consilii praestantione, seu persuasione, deliberatione aut determinatione, quod aliquibus casibus a Rom. Pont. seu ejus sententia vel decreto, ad futurum Concil. generale appellari possit, dicta Pii praedecessoris constitutione non ligari, nisi in ipsa actuali appellatione, & illius interpositione, vel scripturae compositione, se immiscuerint: ne de caetero tali assertionem se excusare, ac tale quid in posterum praefumere impune valeant, opportunam tam immani & periculoso morbo medelam adhibere volentes, hac generali, & in perpetuum valitura constitutione, ex certa nostra scientia, & potestatis plenitudine, de venerabil.

fratrum nostrorum sancta Roman. Eccles. Cardinalium consilio promulgata, sancimus, constitutionem Pii prædecessoris prælatam, tam citra quam ultra montes, & in ultramontanis partibus, quoad omnes, tam Ecclesiasticas quam seculares personas, etiam regali dignitate ac Cardinalatus honore fulgentes, capitula, universitates, communitates, & collegia, congregationes & Synodos, ac parlamenta, valuisse, valere, & perpetuo valitura declaramus, cum suppletionem solennitatis cujuslibet, etiam publicationis omittam, [cujus in illa edenda, vel publicanda defectus præteriri posset, quæ juxta illam fieri requirebatur] eamque ex præterito nunc, & in posterum inviolabiliter observari mandamus, ipsius violatores cujuscunque dignitatis existant, pœnis & censuris in eadem expressis, quocunque tempore subiacere statuentes, contraria consuetudine, seu potius corruptela, non obstante: decernentes, & declarantes ultra pœnas impositas (quas ipso facto dictos violatores, & contra venientes incurrere volumus) ipsos & eorum quemlibet, pro veris & indubitatis schismaticis, inconfutulis tunicæ Domini nostri Jesu Christi violatoribus, & dissipatoribus, ac de catholica fide male sentientibus, habendos & reputandos, pœnisque canonicis & legalibus contra tales impositis subiacere, & cum Dathan & Abiram partem & damnationem habere, ipsaque etiam pœnas, & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cujuscunque conditionis existant, & gradus prærogativa fulgeant, qui in senatu, consiliis, parliamentis, congregationibus, etiam Synodalibus, & provincialibus, vel alias quomodolibet, tacite vel expresse, voce vel scripto, per se vel alium (cujuscunque timoris vel reverentiæ velamine, vel præsentia executione, & superioris mandato, non obstantibus) decreverint, seu deliberaverint, vel aliorum dicta approbaverint, ut ad futurum universale Concil. a nobis vel successoribus nostris Rom. Pontificibus contra prædictam constitutionem appellare liceat, possit vel debeat: dictas pœnas ad ipsos eorum quemlibet contravenientem in præmissis, tenore præsentium extendentes, & locum habere declarantes, omni ambiguitate cessante. Et nihilominus provocaciones, & appellaciones, tam per Leonard. Ducem, Rogatos, consilium & commune Venetiarum, factas hujusmodi, quam per quoscunque alios prædictos pro tempore faciendas, & inde secuta quæcunque (utpote contra Pii prædictam ac præsentem constitutionem attentatas) nullas, prout sunt, & invalidas, nulliusque roboris vel momenti fuisse, & pro tempore fore; auctoritate, scientia & potestate similibus statuimus, decernimus, & declaramus: ac pro potiori cautela, cassamus, & annullamus. Et ultra prædictas pœnas (quas contra constitutionem hujusmodi violatores in suo robore permanere decernimus) loca quæcunque, ad quæ violatores ipsos declinare, & in quibus scienter stare permitti contigerit, Ecclesiastico supponimus interdicto: decernentes illud, quamdiu ipsi violatores inibi scienter steterint, ut præfertur, & per triduum post eorum inde discessum, firmiter observari. Romæ 9. Cal. Julii 1509.

C A P. III.

Appellaciones in causis criminalibus infra sex menses expediti debent, ne hinc diuturna pœna mora delictorum impunitas exoritur.

Pius V.

Cum remedium appellacionis, contra Judicum injuriam a legibus introductum, minime tollere intendamus, saltem cum eo homines abuti, & illud in calumniam versus prospiciamus, illius tempus limitandum & restringendum duximus, ut eo magis hominum malitiis occurratur, & bene vivere volentium quieti, & securitati consulatur. Hac igitur perpetuo valitura constitutione decer-

nimus, ut lata in causis criminalibus sententia, continente pœnam pecuniariam fisco nostro applicandam, appellantes; ab ea (in casibus tamen, quibus alias de jure communi permessa est appellatio, & servatis iis, quæ ex forma constitutionum Apostolicarum circa depositum faciendum, seu cautionem præstandam sunt servanda) teneantur infra sex menses a die ipsius interpositæ appellacionis computandos, ita coram Judice appellacionis causam suam prosequi, ut etiam expeditionem reportent, quibus elapsis, & expeditione coram Judice a quo non reproducta, teneatur præfatus Judex, a quo, ad quamcunque fisci instantiam, etiam si acta fuerint transportata, sententiam præfaram debitæ executioni, omni mora postposita, demandare, ita ut effectualis incameratio subsequatur. Verum ne malitia Judicis jus litigatorum efficiatur deterius, ut virtute sanctæ obedientiæ, ac indignationis nostræ, ac privationis officiorum, etiam si illa ex causa onerosa obtineant, ac refectionis omnium damnorum & interesse, quibuscunque Judicibus totius status nostri Ecclesiastici, quacunque dignitate & præminentia fulgentibus, etiam si legati, vicelegati, ac provinciarum gubernatores existant, committimus & mandamus, ut appellantes, sine mora acta, & processus quoscunque effectualiter tradiderint & faciant, & ipsi Judices ad quos respectiva, bona fide & omni versutia semota, ad causarum legitimam expeditionem procedant, scituri nos acriter vindicatos, si per eorum quempiam in præmissis fuerit appellacionibus ipsi præjudicium generatum. Dat. Rom. 16. Octobr. 1571.

C A P. IV.

Ab excessis taxa semel appellandum.

Pius IV. ex decretis reformationis signatura justitiæ.

Sancimus, quod ab excessiva taxatione expensarum semel tantum appellatio committatur, & duæ sententiæ habeant vim trium. Dat. Rom. Cal. Jan. 1562.

C A P. V.

A fructuum liquidatione unica conceditur appellatio.

Idem ex reformat. Romæ Apostolica sanctionibus.

Liquidatione fructuum, & expensarum taxatione semel tantum appellare licet, ita quod duæ conformes rem judicatam faciant.

C A P. VI.

A decretis ordinariorum ante sententiam diffinitivam, & ubi agitur de morum & disciplina Ecclesiastica reparatione, appellatio prohibetur.

Idem.

Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis residentibus, ultra privilegia & indulta eis per quoscunque Rom. Pontifices decessores nostros, ac sedem Apostolicam, & generalia Concilia, & Cancellariæ Apostolicæ regulares concessa, quæ in suo robore permanere volumus, tanquam a dicta sede delegati, in quibuscunque civilibus, criminalibus vel mixtis causis, contra quoscunque clericos, seculares, particulares, ac etiam extra eorum monasteria seu regularia loca degentes regulares, quomodolibet exemptos, auctoritate nostra procedere, & causas ipsas cognoscere, sineque debito terminare, & causas ipsas cognoscere, sineque debito terminare, & quicquid terminaverint, exequi & observari facere, ipsosque exemptos pro tempore delinquentes, juxta eorum excessus, & delicta punire, & corrigere, & omnem jurisdictionem in eos exercere, omniaque alia, & singula in præmissis, & circa quomodolibet necessaria, & opportuna, quæ nosmet facere, exercere, & exequi possumus, in omnibus & per omnia facere, exercere, & exequi libere & licite valeant, plenam & liberam licentiam ac facultatem auctoritate & tenore prædictis concedimus, & indul-

gemus,

gemus, decernentes ab eorum ordinationibus, interlocutionibus & decretis, ante diffinitivam sententiam, vel vim diffinitivæ habentem, & ubi agatur de morum correctione, nullatenus, etiam ad nos & sedem Apostolicam appellari posse: & nihilominus per appellaciones quascunque, contra præsentium tenorem quomodolibet interpositas, minime causas devolvi, aut etiam per qualvis inhibitiones, etiam cum quibusvis censuris & pœnis, eis a quibusvis Judicibus ordinariis vel delegatis torian faciendas, illarum ulteriorem cognitionem & expeditionem, & ubi de morum correctione agatur, etiam legitimam executionem minime impediri, aut censuris & pœnis hujusmodi ligari aut irretiri censere. Romæ prid. Non. Septembr. 1560.

C A P. VII.

Appellacionum suffragia propensiores reddunt ad lites faciendas animos & sagitta audenda, cum sententiæ prorogantur, & indecise remanent, ideo non admittuntur in causis maleficiorum, nisi deposita pecuniaria multa summa.

Julius II. Thesaurario Marchie Anconitanæ.

Accepimus fisco Camera Apostolicæ, illius nostræ provincie, damnum non leve inferri, delictaque impunita remanere ex prætextu appellacionum, quæ in maleficiorum b causis, tum ante condemnationem, tum post, interponuntur: propter quas, cum aut ad urbem, aut alio causa ipsæ transferuntur, indecisæ, & minus pro ipso fisco defensionis remanent. Quamobrem volentes damno & impunitati prædictis occurrere, tibi committimus & mandamus, ut nullum in aliqua causa alicujus maleficii, aut fractæ pacis, induciarum, vel treugæ (etiam si de nova causa, aut de habendo recursum diceret) appellacionem admittas, aut admitti sinas per aliquem Judicem vel officialem, nisi prius effectuale depositum penes te fecerint, de pœna, in qua appellans condemnatus fuerit, aut veniret condemnandus, prout in constitutionibus provincialibus, & aliis prædecessorum nostrorum, & nostris literis (ad quas relationem haberi volumus) plenius continetur. Inhibentes etiam præsentibus, Gubernatoribus, Vicelegatis, Locumtenentibus, & aliis quibuscunque officialibus ipsius provincie, quocunque nomine nuncupatis, ut appellacionem aliquam in dictis causis admittere nullo modo audeant vel præsumant, nisi per te eis prius constiterit de effectuali deposito, ut præmittitur facto. Rom. 16. Jun. 1506.

TITULUS X.

DE DILATIONIBUS, ET CESSATIONIBUS BONORUM.

C A P. I.

Cessionis sive discussionis bonorum beneficium impetrantes, aut dilationem quinquennalem, tenentur causam infra tres menses expedire.

Clemens VII.

Cum ex multorum relatione non sine animi nostri displicentia accepimus, quod nonnulli, Dei timore postposito, & suarum animarum & honoris proprii immemores, post magnum æs alienum contractum, etsi non sufficientia pro satisfaciendis creditoribus habeant, tamen ad eos illudendos, ac laboribus & expensis defatigandos, alii beneficium alternativum, cessionis

a Cap. irresfragabili. de offic. ord. c. ad nostram. c. reprehensibilis, in fin. eod. Specul. eod. tit. §. in quibus vers. 11. a correctione. b Nullus homicidarum, veneficorum, maleficorum, adulterorum, isemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt, arguenteis convictus, testibus superatus, etiam voce propria scelus, vitiumque confessus, audiat appellans. §. 2. quorum appellatio non recipi. cap. fin. §. nullus. 2. q. 6.

Tom. II.

videlicet bonorum aut dilationis quinquennalis, alii discussionem bonorum aut hæreditatis, etiam a sede Apost. impetrant, quibus impetratis ad expeditionem earundem minime incumbunt, & dictis gratis se tutos cognoscentes, & difficile reputantes, quod vel creditores conveniant in eligendo, vel bonorum hæreditatis discussio fiat, pauperes creditores eorum credito vel deluduntur, vel adeo protrahuntur, ut ipsi fame pereant, vel, ut sæpius evenire solet, moriantur, & hæredes eorum, non ita de materia informati, a credito eorum penitus excludantur. Nos talibus inconvenientiis obviare volentes, motu proprio, & ex certa nostra scientia, tenore præsentium decernimus & declaramus, quod quicunque beneficium alternativæ prædictum, aut discussionem bonorum, seu hæreditatis, hætenus impetrarunt, a die publicationis præsentium, & qui in futurum impetrabunt, a die eorum impetrationis computandis, nisi infra tres menses usque ad sententiam inclusive causam expedierint, seu expediri fecerint, dictis gratis seu beneficiis ipso jure privati existant, & Judices eorum, quibus tales causas ventilare continger, sive ordinarii, sive delegati, etiam si sint causarum palatii Apostolici auditores, aut S. R. E. Cardinales, ad totalem executionem contra ipsos debitores, ad instantiam cujuslibet creditoris, procedere possint, & debeant, perinde ac si talia beneficia ipsi talibus debitoribus minime concessa fuissent, partibus alias justitiam ministrando. Et nihilominus, si ex aliqua rationabili causa Judicibus prædictis visum fuerit, dictum terminum trium mensium prorogari debere, dictum terminum sibi bene visum, non tamen ultra alium mensem, & non amplius, prorogandi licentiam per præsentem concedimus pariter, & facultatem.

C A P. II.

Extensio præcedentis decreti ad discutendas cavillationes suffragiorum beneficiorum c. Odoardus, &c. pervenit.

Idem.

Cum nuper ad amputandum cavillationes eorum, qui ad fraudandum creditores, & diutius prorogandum debita, alternativæ & discussiones bonorum a sede Apostolica impetraverint, ut exinde ea longissimo tempore durante nullatenus solvere teneantur, nos per motum proprium, manu venerabilis fratris nostri Antonii de Monte Episcopi Portuensis mandaverimus, ut ii, qui talia impetraverant, extunc, qui vero talia in futurum impetrarent, a die impetrationis hujusmodi, infra tres menses causam expedire tenerentur, cum potestate dictis Judicibus attributa, trimestre prædictum, si eis videretur, ad unum mensem prorogandi, quibus elapsis, & causa minime finita, extunc Judex, coram quo causa penderet, ad executionem contra debitores, perinde ac si tales concessiones minime impetrasset, procedere debeant, aliaque faciant, prout in dicto motu proprio, cujus tenorem haberi volumus pro inserto, plenius continetur. Verum quia, quod una via prohibuimus, alia cavilloso debitorum præfati consequuntur: alii capitulum: Odoardus, alii beneficium capituli: pervenit, a prædicta sede Apostolica impetrantes, quæ beneficia nullatenus expedire curant, in maximum pauperum creditorum damnum, animæ suæ periculum, ac scandalum plurimorum. Talibus igitur inconvenientiis providere volentes, dictumque mandatum etiam ad prædicta beneficia ampliantes & extendentes, decernimus & mandamus, quod quicunque aliquod dictorum beneficiorum, si capitulum: Odoardus, & capit. Pervenit, a nobis, seu sede Apostolica hætenus impetraverint, aut in posterum impetrabunt, extunc, aut a die impetrationis respectiva, infra tres menses, cum potestate prorogandi ad alium mensem, juxta & secundum formam dicti prioris mandati, causam ipsam omnino expediri facere teneantur.

V u u u

CAP.

C A P. III.

Gravibus dolis, quos mediantur, qui alternativas & dilaciones in fraudem creditorum petunt, poena occurrunt.

Pius IV.

Cupientes mercatoribus & aliis personis, tam almæ urbis nostræ civibus, quam forensibus in ipsa urbe, cum quibusvis personis contrahendi omnem possibilem securitatem concedere, & omnem viam, ac etiam omnes dilaciones, per quas mercatorum & aliarum personarum debitores, a debitorum solutione subterfugere, seu se quoquo modo subtrahere, & creditores eorum creditis defraudare, aut supplantare possent, de medio tollere, ac remedium opportunitum, præmissa ne fiant, adhibere, & ut debitores ipsi a præmissis, si non Dei omnipotentis, saltem humanæ ignominie timore abstineant, & sic eorundem mercatorum & personarum firmitati providere volentes, & considerantes modum proprium a fel. rec. Paulo Papa IV. prædecessore nostro, quod ex tunc de cætero alternativæ, significationes, & dilaciones quæcumque, nisi juxta juris dispositionem, ac formam statutorum ipsius urbis, concedi nullatenus possent, & qui illas obtinuerunt, & extunc in futurum obtinerent, semper birretum viride portare tenerentur, emanatum, circa ipsorum debitorum malitiam, seu malos homines, non sufficere, cum ipsum birretum viride, nisi postquam ad alternativam vel alias dilaciones admissi fuerint, portare non teneantur, & sic beneficio temporis, in grave creditorum præjudicium, & jacturam gaudeant. Nos igitur motu simili, &c. per præsentis perpetuo statuimus, & ordinamus, quod de cætero, quicumque debitores, seu in forma Cameræ, aut alias quomodolibet obligati, quamcumque dilacionem, etiam secundum capitulum a: Pervenit, vel: Odoardus, seu inhibitionem aliquam a Curie causarum Cameræ Apostolicæ auditore, seu ejus locum tenente, aut almæ urbis Vicario, vel Gubernatore, vel Senatore, seu aliis ipsius urbis Judicibus, etiam commissariis, aut etiam carcerum urbis visitatoribus, petere non possint, nisi se prius coram illis dictum birretum viride gestando præsentaverint, & ipsum birretum viride publice & secreta, sub fustigatione per urbem pro prima vice, & tritemium pro secunda, qua sine dicto birreto reperti fuerint, deferre, per se, vel suos legitimos procuratores, ipsis absentibus, promiserint, & medio juramento affirmaverint, ac aliter a prædictis, & aliis quibusvis Judicibus, etiam vigore specialis commissionis, nostra aut successorum nostrorum manu signatæ vel signandæ, obtentæ, & obtinendæ, alternativæ, & significationes, aut dilaciones quæcumque etiam secundum juris formam nullæ sint, & ipsi debitoribus, etiam si clerici existant, nullatenus suffragentur.

C A P. IV.

Fraudulenti & dolosi decoctores, luxu & imprudentia rem alienam dilapidantes, pro furibus & latronibus impune grassantibus haberi debent, & ideo poena ultimi supplicii plebuntur.

Pius V.

Postquam eo usque humana processit intemperantia, ut Christi fideles, qui in sacri Baptismatis susceptione, Diabolo, & omnibus vanitatibus ejus, sponte, ac solenniter renunciarunt, diabólica fraude seducti, ita mundi hujus illecebras expetant, ut pro illis assequendis, non modo filii prodigi in Evangelio per Dominum demonstrati exempla sequentes, sua luxuriose vivendo profundant, verum etiam, illis absumptis, aliena appetant, grande æ alienum a proximis suis, qui id eis, prout mutuum fert hominum commercium, sub variis instrumentorum obligationibus liberaliter mutant, extorquendo, ac dein-

^a Hæc duo cap. habentur lib. 3. decret. tit. 22. de fideiussoribus, & tit. 23. de solutionibus.

de, cum id eis sub paupertatis specie restituere negligunt, proximos suos una cum tota familia aliquando mendicare cogunt: facere nullo modo possumus, quin & pastoralis officii debito, cui disponente Domino præsidemus, moniti, & ea, qua Christus prior dilexit nos, charitate impulsus, clementiæ & misericordiæ rejectis viis, justitiam & judicium in tales acriter insurgendo assumamus, jurisque rigorem acriorem reddamus, ut saltem per hoc eos, quos timor Domini a malo non retrahit, ultimi supplicii poena exterreat, sicque universæ Dominici gregis oves ad ovile, ad quod (dante Domino) omnes dirigi cupimus, salubre perducamus. Sane licet alias felic. recordat. Paulus Papa IV. prædecessor noster inter cætera dilectis filiis populo Romano concessa privilegia, per quasdam suas literas voluerat, quod dilaciones quæcumque, nisi juxta dispositionem juris, ac formam statutorum almæ urbis, concedi nullatenus possent, & qui illas obtinerent, semper birretum viride portare tenerentur, ac alias, prout in dictis literis plenius continetur: nihilominus diversi iniquitatis filii, præmissis non attentis, propriaque temeritate confisi, postquam propriis eorum bonis, non adversa fortuna aut fortuitis casibus, sive hostium incurfu, vel ventorum, marisque violentia atque injuria (quod quidem vel certe terendum esset) cum ab illis facile cavere nequeat humana providentia, sed sua ipsorummet incuria, negligentia, prodigalitate, atque luxu in explendis propriis voluptatibus, penitus dilapidatis, proximos suos, ad varia eorum bona sibi mutuanda, sub spe restitutionis compulerunt, similiter illis profusis creditores suos cessione bonorum deludentes, ac tam literas præferas, quam alia, per nos, contra hujusmodi decoctores, fallitos nuncupatos, edita statuta deridere audent, in grave Apostolicæ auctoritatis vilipendium, proximorum suorum detrimentum & gravamen, ac animæ suæ periculum non modicum. Nos præmissa conviventibus oculis pertransire nequeutes, & attente considerantes, nulla alia de causa in fures ultimi supplicii poenam esse impostam, nisi ut talia perpetrandi hominibus via interclusa, liberum esset unicuique sua absque periculo possidere & uti, hos autem adeo furibus & latronibus similes esse, ut ab illis in nihilo differant, nisi ut, quod ab eis non nisi cum vitæ suæ periculo agitur, hoc decoctoribus impune liceat, volentesque propterea, ut par, imo gravius delictum, parem etiam sortiatur poenam, jurisque rigorem in hos graviores reddere, ac genus hoc hominum, tanquam humano generi infestum, a cæterorum cœtu segregandum merito esse dijudicantes, omnium & singularum legum & constitutionum, tam Imperialium quam Apostolicarum, etiam in corpore juris descriptarum tenores & formas, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus, expressis habentes, sine illarum aliquo præjudicio, quinimo illas revalidantes, & confirmantes, motu proprio, hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, statuimus, & declaramus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus, quæcumque persona, tam secularis, quam Ecclesiastica, etiam si clericali & Ecclesiastico foro gaudeat, cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existat, & quacumque dignitate, tam mundana, etiam si Domicellus, Comes, aut aliter nobilis aliquando fuerit, quam Ecclesiastica, non tamen Episcopali præfulgeat, qui omnem eorum substantiam, non præmissis casibus fortuitis, sed incuria, negligentia, prodigalitate, & luxu suis, proprias voluptates explendo, & cupiditatibus non mediocri intemperantia servientes, subverterint, & dilapidaverint, necnon qui se bona sua decoxisse simulant, illa in fraudem creditorum suorum occultant, & eorum pecuniam totam in eorum utilitatem forsitan converterint, ut eorum creditores ad secum componendum facilius alliciant, poena ultimi supplicii, & ea, qua fures ipsi de jure vel consuetudine, aut particulari vel municipi-

principali statuto plesti solent, puniri debeant. Mandantes tam urbis præfate Gubernatori, & Curie causarum Cameræ Apostolicæ generali auditori, quam omnibus & singulis nostris & sedis Apostolicæ, in quibuscumque provinciis, legatis & vicelegatis, necnon quarumcumque civitatum, terrarum, oppidorum, & locorum, nobis & eidem sedi tam mediate quam immediate subjectorum Gubernatoribus, Prætoribus, Capitaneis, Commissariis, & aliis quibuscumque Judicibus, quavis etiam subdelegata potestate fungentibus, ut Præsentis nostras inviolabiliter in eorum judiciis observent, nec contra tales, nisi illarum forma servata, procedere audeant, vel præsumant. Distinctius quoque inhibentes quibuscumque terrarum, oppidorum & locorum dominis in temporalibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis, &c. poenis, ne sic in præmissis judicantes eorum seculari auctoritate molestare, inquietare, perturbare, vel impedire audeant vel præsumant.

TITULUS XI.
DE CAMBIIS.
C A P. I.

Commutationis rerum ad res, sive pecunia ad pecunias, quam Cambium mercatorum vulgus vocat, prohibitio illicita, & declaratio concessa.

Pius V.

IN eam pro nostro pastoralis officio curam diligenter incumbimus, ut domini nostri ovibus opportuna pro animarum salute remedia adhibere minime differamus. Cum itaque ad aures nostras pervenerit, legitimum a cambiorum usum, quem necessitas, publica quoque utilitas induxit, sæpenumero ob illiciti quæstus cupiditatem sic depravari, ut sub illius prætextu, usuraria pravitas a nonnullis exerceatur: Nos petitionibus, quæ super his nuper nobis factæ sunt, hac perpetuo valitura decretali respondendum esse duximus, ut neque dolosis sua fraus suffragetur, neque ignotos perdat incertitia: sic enim pastoris officium exequimur, dum gregem nobis commissum ab æternæ damnationis periculo eripere modis omnibus studemus. Primum igitur damnamus ea omnia cambia, quæ facta nominantur, & ita confinguntur, ut contrahentes ad certas nundinas, seu ad alia loca cambia celebrare simulant, ad quæ loca ii, qui pecuniam recipiunt, literas quidem suas cambii tradunt, sed non mittuntur, vel ita mittuntur, ut transacto tempore, unde processerant, inanes referantur, aut etiam nullis hujusmodi literis traditis, pecunia ibi denique cum interesse reposcitur, ubi contractus fuerat celebratus, nam inter dantes & recipientes usque a principio ita convenerat, vel certe talis intentio erat, neque quisquam est, qui in nundinis, aut locis supradictis, hujusmodi literis receptis solutionem faciat. Cui malo simile etiam illud est, cum pecunia, sive depositi, sive alio nomine facti cambii traduntur, ut postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur. Sed & in ipsis cambiis, quæ realia appellantur, interdum (ut ad nos perferunt) Campores præstitutum solutionem terminum, lucro ex tacita vel expressa conventionem recepto, seu etiam tantummodo promisso, differunt. Quæ omnia nos usuraria esse declaramus, & ne fiant, districtius prohibemus. Porro ad tollendas quoque in cambiis, quantum cum Deo possumus, occasiones peccandi, fraudesque fœneratorum, statuimus ne deinceps quisquam audeat, sive a principio, sive alias, certum & determinatum inte-

^a De cambiis & cambiorum institutis ac abusibus vide Ant. 2. part. tit. 1. c. 7. §. 47. de laur. de Radulph. de usuris. c. consilium. p. 2. q. 26. Ang. Sylv. Tab. Gaj. & tract. de camb. Soto de just. & jure l. 6. q. 8. arr. 1. Navar. c. 17. Joseph. Anglez. de camb.

resse etiam, in casum non solutionis, pacisci neque realia cambia aliter, quam pro primis nundinis, ubi illæ celebrantur, ubi vero non celebrantur, pro primis terminis juxta receptum locorum usum exercere, abusu illo prorsus rejecto, cambia pro secundis & deinceps nundinis, sive terminis exercendi. Curandum autem erit in terminis, ut ratio habeatur longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur, ne dum longiores præfiguntur, quam loca destinata solutionis desiderant, foenerandi detur occasio. Quicumque contra hanc nostram constitutionem commiserit, poenis a sacris canonibus contra usurarios inflictis se noverit subjacere. Eos vero, qui conspirationes fecerint, vel congestam undique pecuniam ita ad se redegerint, ut quasi monopolium pecunias facere videbuntur, poenis, quæ a jure contra exercentes monopolia constitutæ sunt, teneri sancimus. Rom. 5. Cal. Febr. 1575.

TITULUS XII.
DE FORMA CONTRAHENDI CENSUM.
C A P. I.

Census est rei immobilis fructifera in pecunia numerata contractus, nec super fructibus census augeri vel creari potest, cujus pretium semel constitutum immobile permanet.

Pius V.

Cum onus Apostolicæ servitutis obeuntes, cognoverimus, innumeros celebratos fuisse, & in dies celebrari censuum contractus, qui nedum non continentur intra limites, a nostris antecessoribus eidem contractibus statutos, verum etiam, quod deterius est, contrariis omnino pactioibus, propterea ardentem avaritiæ stimulum, legum, etiam divinarum manifestum contemptum præ se ferunt, animarum, prout tenemus, salutem consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfaciendes, tam gravi morbo, lethiferoque veneno, salutari antidoto non mederi.

Hac igitur nostra constitutione statuimus, censum seu annum redditum creari constitutive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit.

Rursum nisi vere in pecunia numerata, præsentibus rebus, ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro, justoque pretio.

Solutiones, quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

Conventiones, directe aut indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non tenetur, nullo modo valere volumus.

Quemadmodum nec pactum auferens aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus, rem ipsam semper, & libere, ac sine solutione laudemii, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatibus vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari.

Ubi autem vendenda sit, volumus dominum census alii omnibus præferri, eique denunciari conditiones, quibus vendenda sit, & per mensem expectari.

Pacta continentia, motusum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas aut certa salaria, aut ad salaria, seu expensas medio

^a Censu varia significationes explicantur apud Cassiodor. lib. 3. variar. epist. penult. & l. 2. §. post. deinde. ff. de origine jur. Theophil. in ult. Instit. de Libertinis. quomodo vero differat a pensione emphyteutica, & aliis similibus. habet ex gloss. & Pan. in cap. constitutus de Religiosis domibus, & Bal. in titul. de pace Const. in verb. persolvere.